

Nils Tuasson - den siste snapphanen som avrättades?

Det var här, utanför Vittsjö kyrka, som Nils Tuasson mördade den svenske soldaten. På 1600-talet hade kyrkan inget torn utan istället en klockstapel.

Vem var egentligen den siste snapphanen som avrättades?

Frågan är kanske omöjlig att besvara. Vilka räknas som snapphanar egentligen. Var går gränsen?

Men en av de sista som med livet fick sona sitt brott var en man från byn Holmatorp nära den gamla gränsen till Sverige. Hans namn var Nils Tuasson.

Berättelsen om honom är ingen skröna, inte heller någon nödtorftigt bevarad tradition. Historien om hans brott och flykt, hans gripande och bestraffande kan vi följa i domböckerna.

Bäckbro - så heter området där Vittsjön möter samhället. Namnet är gammalt, fanns redan på 1600-talet. Men då var bebyggelsen gles. Mellan sjön och kyrkan bredde ängsmark ut sig. Gräset på ängen hörde prästen till.

Och det var här det hände en sommardag 1677, att några män gick och slog gräs i prästens äng. Domböckerna har bevarat deras namn: Bonden Kersten Jonsson i Snickaretorp. Bonden Måns Simonsson i Vittsjö. Gårdsmannen Simon Tuasson i Bröna och så Nils Tuasson från Holmatorp.

En sommardag - nu kan man nästan se idyllen framför sig. Blå himmel med drivande moln, vit kyrka med klockstapel, sjöns vattenspegel i bakgrunden och så den gröna ängen och slätterkarlarna med liarna.

Men mitt i idyllen kliver dramat in i gestalt av en svensk soldat. Han är på väg norrut men har förlorat orienteringen. Så ser han slätterkarlarna, stannar upp och frågar.

Vill någon visa honom vägen? Karlarna ser på varann. Svenska soldater är inte välседda här. De nya herrarna är man rätt reserverad emot.

Men Nils Tuasson visar sig till de andras förvåning ivrigt att tillmötesgå svenskens förfrågan. Han låter soldaten gå före och följer själv efter.

Vägvisaren blir mördare

Det som sedan hände mellan Nils Tuasson och den svenske soldaten berättas kortfattat i domböckerna.

Svensken är beväpnad med två pistoler och en värja vid sidan. Nils Tuasson lockar märkligt nog av honom vapnen. Därefter klubbar han ner soldaten med ett slag av den ena pistolen. Slaget träffar bakom örat, mannen tumlar baklänges. Tuasson är beredd med värjan och hugger mot soldatens hals. Den angräpnade faller och med ett egendomligt raseri kastar sig Tuasson över honom, vänder honom och hugger hon över strupen. Det blir banehugget.

Men ännu är inte Tuasson färdig. Han klär av den döde in på bara kroppen. Med kläderna och vapnen försvinner han sedan in i skogen.

Blev snapphane

Den som dräpt en kronans karl och svensk soldat hade självfallet ingen nåd att vänta. Ville han undgå galge och stegel fanns bara skogen att fly till. Skogen och "lössten i dess långa fäll", de fredlösa. Till dem slöt han sig, slätterkarlen som hastigt blivit en dräpare.

Vilken roll han spelade i bandet vet vi inte, men två år senare är han inblandad i ännu en blodig episod. En svensk marketentare mördas en november natt 1679 i byn Frösboholma. Det är ett snapphanedåd.

Kronans fjärdingsmän fångar

in två av de skyldiga, men två andra kommer undan. Den ene av dem är Nils Tuasson. Vid flykten blir han tvungen att lämna ifrån sig sina kläder och sin bössa. Den ene fjärdingsmannen ger kläderna till Nils Tuassons mor men tar själv hand om bössan.

Efter detta försvinner han som synes spårlöst från svensk mark. Hans väg bär till Danmark, där han var tryggad för svensk hämnd

Längtade efter Skåne

Men tjugo år senare är han åter hemma.

Varför? Det kan verka som ett mysterium, men inför rätten förklarar han att han "var förstörd i huvudet och längtade efter det skånska vattnet och tackade Gud att han var kommen hit." Ändå borde han ha insett priset han skulle få betala. Ingenting av det han gjort var glömt: Han hämtades av fjärdingsman och sattes i fängsligt förvar. Inför rätten rullades nu hela det tjugotre år gamla dramat upp.

Vittnen som varit med den dan ryttaren mördades kallades fram. Ett par av dem tillstod att de sett vad som hände men hade inte vågat hindra det hela. De hade varit rädda för snapphanarnas hämnd, förklarade de. Två av dem hade begravt den mördade mellan Bäckbro och kyrkan i Vittsjö.

Motivet var hämnd

Inför rätten tillstod Nils Tuasson allt beträffande mordet på svensken. Däremot ville han inte erkänna att han deltagit i mordet på marketentaren.

När frågan kom upp om orsaken till hans brott svarade han att eftersom det svenska krigsfolket tagit två ök och tre svin för

hans mor hade han lovat sig själv att ta livet av den förste svenske krigsman han mötte. Det var bara en tillfällighet att det råkade bli denne svensk.

När rätten frågade om han ångrat sig, svarade han att han var nöjd med vad överheten ville göra med honom och hoppades att Gud var honom nådig.

Besvärlig i fängelset

En nutida domstol skulle säkerligen ha förordnat om sinnesundersökning för den åklagade. För hans uppförande i fängelset hade verkligen varit underligt. Att han var ohövligen förvånade kanske mindre men dessutom hade han utträttat sina naturbehov i kärnl man skickat in maten till honom. Nils Tuasson hade ingen förklaring, kunde bara säga att han gjort det av svaghet.

Den 21 april 1700 föll tingsrätts dom. Nils Tuasson dömdes "att giva liv för liv, hans huvud med yxa avhuggas och tillika med kroppen att steglas."

Vägrade halshuggas - med yxa

Men nu protesterar den dömda. Halshuggning accepterar han, men inte med yxa.

"Gamla kärringar hugger huvudet av kalvar med yxa, men jag avlivade ryttaren med svärd och vill därför också själv dö för svärd", hävdade han.

Men inga protester hjälpte. Göta hovrätt fastställde domen redan den 30 april. Här fanns ingen tyvekan. Yxa och stegel stod fast. På Rönge tingsplats, nära nuvarande Hässleholm, fick han med livet plikta för sitt brott.

Kanske den siste snapphane som avrättades. /FLT/

BIRGER OHLSSON

Nils Tuasson dräper soldaten. Teckning av Gert Kaffa